

Ромащук Руслана Юріївна, студентка архітектурного факультету
Науковий керівник: Деревінський Василь Федорович, д.і.н., проф.
**БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКА ФОРТЕЦЯ – УНІКАЛЬНА ПАМ'ЯТКА
ОБОРОННОЇ АРХІТЕКТУРИ XIII-XV ст. НА ПІВДНІ УКРАЇНИ**

Аккерманська фортеця – одна з наймогутніших та найцікавіших фортець Півдня України, яка знаходиться на території сучасного міста Білгорода-Дністровського. Її прекрасно збережені мури, що височіють над Дністровським лиманом, і нині вражають своєю величчю та неприступністю...

Фортеця будувалася на залишках грецького міста Тіра, яке існувало до IV століття. Але через регулярні напади завойовників поліс був знищений. Спочатку місто зруйнували готи, а потім гуни поклали кінець існуванню Тіри. Після греків на місці Тіри мешкали даки, анти, болгари. Історики вважають, що у X столітті Білгород входив до складу Київської Русі, потім належав Угорському королівству, а ще пізніше — Галицько-Волинському князівству. У складі останнього князівства місто перебувало до вторгнення татаро-монголів.

Достовірно невідомо, коли було засновано Білгород-Дністровську фортецю. Більшість істориків вважають, що генуезці, які прийшли у Причорномор'я в XIII столітті, є засновниками фортеці. Незважаючи на те, що ця територія входила на той час до складу Золотої Орди, генуезці якимось чином домовились із татаро-монголами. Тому Білгород офіційно був татарським містом, але правили в ньому генуезці. Фортеця мала контролювати Дністровський лиман.

У другій половині XIV століття генуезці втратили свій вплив у Причорномор'ї. На думку багатьох істориків після Генуї володарювання містом перейшло до Литви. А наприкінці XIV ст. Молдавське князівство відвоювало Білгород у Великого Князівства Литовського. Внаслідок чого на рубежі XIV-XV ст. місто-фортецю стали називати Четатя-Алба (Біла фортеця).

Міцність укріплення не допомогло молдованам зберегти владу над містом, оскільки у 1484 р. після тривалої облоги його захопили турки й назвали Аккерман (Біла фортеця). Понад 300 років перебувала фортеця під турецьким володарюванням. У 1812 р., за підсумками чергової російсько-турецької війни, Аккерман перейшов під управління російських військ. Фортеця швидко перестала вважатися військовим об'єктом і вже у 1832 р. втратила військово-оборонну функцію.

Фортеця знаходиться на скелястому березі Дністровського лиману на місці давньогрецького поліса V – IV ст. до н. е. Укріплення, що формувалося протягом XIV – XV ст, належить до баштово-стінового типу. Воно складається з чотирьох частин:

- цитаделі або генуезького замку
- північного (гарнізонного) двору
- південного двору
- портового двору

Будували фортецю із білого вапняку, розчином для якого служили яйця, товчений мрамур, вугілля і кремній. Також до складу будівельних матеріалів входило просо, яке дозволяло підтримувати нормальний гідротермічний баланс у стінах [1].

Фортеця розділена на двори внутрішніми стінами. Цитадель розташована на території Гарнізонного двору. Цей двір має площу близько двох гектарів і майже вся територія його була забудована казармами, стайнями та складами боєприпасів.

Найбільший двір фортеці – Громадянський. Його площа складала п'ять гектарів. Спочатку двір був забудований житловими спорудами, а в турецький період тут стояла велика мечеть. Але у XIX столітті усі житлові будівлі двору були розібрані. Вхід до двору проходить через центральну браму фортеці – Кілійську.

Третій двір називався Карантинним (інші назви – Портовий, Господарський). Він призначався здебільшого для торгівлі та складів. Але нині від цього двору майже нічого не залишилося. Двори оточені високими мурами із системою башт.

Найбільш давньою є цитадель, споруджена в другій половині XIII – першій половині XIV ст. У плані це чотирикутник з чотирма наріжними круглими баштами. У південній оборонній стіні цитаделі влаштовано в'їзну браму, а на замковому подвір'ї розташовувалися житлові корпуси та каплиця.

Білгород-Дністровська фортеця є однією з найбільших середньовічних фортець в Україні. Периметр її стін становить 2,5 кілометри, а загальна площа – більше 9 га. Товщина стін коливається від 1,5 до 5 метрів, а висота стін та башт – від 5 до 15 метрів. З півночі фортечні мури майже впритул підступають до Дністровського лиману. З інших трьох боків фортецю оточує рів, сучасна глибина якого сягає 13-14 метрів. Внутрішня стіна рову на кілька метрів вища ніж зовнішня [2].

Відкритими бойовими галереями мури поєднувалися з п'ятиярусними наріжними баштами. Кожна башта мала підвальні приміщення, де зберігалися боєприпаси, та верхні яруси, які мали певні функціональні призначення.

До фортеці вели дві в'їзні брами. Перша брама зі сходу – головна Кілійська брама та друга з заходу – Овідіопольська брама. Сполучення з портовим двором з боку лиману здійснювалося завдяки водяному барбакану з воротами.

До нашого часу в основному збереглися мури та башти, що надають історично сформовану планувально-просторову структуру фортеці. З початку XX ст. тут ведуться реставраційні роботи, що дало можливість активно використовувати історико-архітектурний комплекс із культурно-туристичною метою. Серед численних башт, що збереглися, особливу зацікавленість викликають башти Овідія та Пушкіна.

Башту Овідія, або Дівочу, розташовано ліворуч від головних воріт на розі південної і східної оборонних стін. За легендою, придворний поет імператора

Августа, Овідій Назон, був засланий у східну провінцію Риму. Але довгий час вважали, що у 8 р. н. е. поет знайшов притулок у Тірі.

Чи насправді жив у Тірі Овідій, ніхто достеменно не знає. Щодо О. Пушкіна, то його візит до Аккерманської фортеці є фактом. Башта Пушкіна називається на честь перебування у фортеці поета. Він був тут всього три дні під час свого "південного" заслання. За цей час у поета народився задум вірша "К Овидию". Башту розміщено над лиманом, навпроти башти Овідія. Фортецю відвідали також й інші відомі особистості: Адам Міцкевич, Леся Українка, Іван Нечуй-Левицький та інші.

Аkkerманська фортеця є унікальною пам'яткою оборонної архітектури XIII—XV ст., нині являється одним із найпопулярніших туристичних об'єктів Півдня. На території часто проводять інсценовані вистави, фестивалі. Фортеця є цінним об'єктом наукових досліджень і культурно-туристичного використання.

Список використаних джерел

1. Білгород-Дністровський. Фортеця [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://ukrainaincognita.com/odeska-oblast/bilgorod-dnistrovskiy-raion/bilgorod-dnistrovskiy/bilgorod-dnistrovskiy-fortetsya>.

Аkkerманська фортеця [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
https://uk.wikipedia.org/wiki/Аkkerманська_фортеця.

*Рябушенко Анастасія Євгенівна, студентка архітектурного фак-ту
Науковий керівник – Деревінський Василь Федорович, д.і.н., проф.*
ГЕНДЕРНА РОЛЬ ЖІНКИ В ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Гендерна політика – утвердження партнерства статей у визначенні і реалізації політичних цілей, завдань і методів їх досягнення в діяльності політичних структур – держави, політичних партій, суспільно-політичних об'єднань [1].

З'ясовуючи сутність гендерного підходу, необхідно розрізнити такі поняття як: рівність статей, рівність прав та рівність можливостей. При цьому "рівність статей" ні в якому разі не передбачає уподібнення статей, ігнорування статевої психологічної відмінностей. "Рівність прав" означає наділення відповідними правовими гарантіями осіб жіночої та чоловічої статі в усіх сферах людського буття. Питання про рівність прав повинне враховувати специфіку чоловіків і жінок, їх статево особливості, потреби, інтереси й уподобання. Кожна стаття має право на інаковість, відмінність, особливість.

Суть гендерної рівності полягає не в тому, щоб надати однакових прав особам різної статі, а насамперед у тому, аби створити такі умови суспільного життя, щоб жінка і чоловік справді були спроможні реалізувати себе повноцінно як у громадському, професійному, так і в особистому житті. Рівність прав таким чином передбачає рівність можливостей біологічної, психологічної, особистісної, соціальної актуалізації сутнісних сил жінки і чоловіка.